

แนวคิดในการจัดสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษา กับหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) Concept of Cooperative Education Management in Educational Institutions with the Principle of Japanese Management: Monozukuri

จิตรา จันทราเกตุวิ* อัจฉรา วัฒนานรงค์², นรา สมประสงค์³, และ ราชนันท์ บุญธินา⁴
Chittra Chantraketravi*, Atchara Wattananarong², Nara Somprasong³, and Rachan Boontima⁴

^{1, 2, 3}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
^{1, 2, 3}Educational Administration Program, College of Management, University of Phayao

⁴ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
⁴Department of Educational Administration, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

*ติดต่อผู้เขียน putin_schnauzer@hotmail.com

ส่งบทความ 1 ตุลาคม 2558 | ตอรับ 3 ธันวาคม 2558 | เผยแพร่ 9 สิงหาคม 2559

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้รวบรวมแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสหกิจศึกษาที่ใช้ในสถาบันการศึกษาต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อให้อาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสหกิจศึกษาได้เข้าใจหลักการและดำเนินการจัดสหกิจศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในห้องเรียนกับการปฏิบัติงานจริงนอกห้องเรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานมากขึ้นจากการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ และมีความมั่นใจมากขึ้นพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษาหลายแห่งต่างเห็นว่าสหกิจศึกษาสามารถใช้แก้ปัญหาการได้งานที่ไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักศึกษา และลดปัญหาการมีหลักสูตรการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน นอกจากนี้ การจัดสหกิจศึกษายังเปิดโอกาสให้สถานประกอบการรับรู้ความสามารถในการทำงานที่เหนือกว่าของผู้เรียนในหลักสูตรสหกิจศึกษาและยินดีรับบัณฑิตสหกิจศึกษาเข้าไปทำงานได้มากขึ้น นานาประเทศจึงพัฒนาการจัดสหกิจศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง

สำหรับหลักการบริหารจัดการที่เรียกว่าหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) ซึ่งสอนให้คนสามารถคิดและสร้างงานคุณภาพได้ ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการดำเนินงานขององค์กรภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นก็ได้นำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนด้วย โดยเชื่อว่าการผลิตบัณฑิตเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการสร้างสังคมที่ดี แต่ต้องสร้างบัณฑิตที่สามารถคิดและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การนำหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) มาช่วยเสริมการจัดหลักสูตรและกิจกรรมในสหกิจศึกษาที่มุ่งพัฒนาทักษะการทำงานของบัณฑิต จะทำให้บัณฑิตพัฒนาความสามารถให้คิดเป็น ทำเป็น ต้องการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการสร้างคนที่มีคุณภาพให้สังคมด้วย

คำสำคัญ: สหกิจศึกษา, การบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ)

Abstract

This article compiles concept, principle and practice of the cooperative education used in the educational institutions both in abroad and in Thailand. It aims to lead instructors, students and people who are interested in cooperative education to understand the concept and to perform the cooperative education effectively. Consequently, it enables the learners to relate knowledge gained in class to the job in the real world, enhances their skills while working in the enterprises and increases their confidence in order to be ready for work immediately after graduation. Education institutions have approved cooperative education as a way to solve the problems of getting a job which is unsuitable for students' capabilities and to decrease the curriculum which is inconsistent with the application in working. Furthermore, cooperative education is to give the entrepreneurs a chance to realize the higher working ability of cooperation education students and to accept those more and more into workplaces after graduation. Then many countries have studied and developed the operation of cooperative education to be appropriate to socio-cultural context for each institution.

For the principle of Japanese management (Monozukuri), which enlightens on thinking ability and creating ability of quality products, has been widely used in the organizational operation of Japanese business and industries, universities in Japan also make practical use in instructions. It is due to the belief in producing graduates is not enough to make a better society, but in producing graduates who can think and work effectively, and live in the world with a happy life as well. Therefore, taking the principle of Japanese management (Monozukuri) to support cooperative education curriculum and activities that aim at developing graduates' working skills, will strengthen their abilities of thinking and doing, and the desire of continuous quality improvement which is a way to make quality people for the society.

Keywords: cooperation education, japanese management (Monozukuri)

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานของบัณฑิต การเปิดหลักสูตรที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการทำงาน แม้การจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปตามระบบการศึกษาที่รัฐบาลแต่ละประเทศกำหนดไว้ให้พลเมืองของตนได้ศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ แต่เมื่อบัณฑิตที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการทันทีหลังจบการศึกษาก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการทำงานในฐานะพนักงานใหม่และกับสถานประกอบการได้ อันเป็นเหตุให้สถานประกอบการจำเป็นต้องใช้ทั้งเงินทุน เวลา และทรัพยากร ในการเพิ่มทักษะและขีดความสามารถของพนักงานในการปฏิบัติงาน หลายฝ่ายจึงมองว่าการศึกษาไม่ได้สร้างบัณฑิตที่พร้อมจะทำงานได้อย่างแท้จริง หลักสูตรที่บัณฑิตใช้เวลาในการศึกษาอย่างไม่สอดคล้องกับการทำงานจริง บัณฑิตไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาภาคทฤษฎีในชั้นเรียนกับการลงมือปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการได้อีกทั้งยังขาดทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำงาน นอกจากนี้ การศึกษาในชั้นเรียนเป็นเวลากว่าหลายปีก็เป็นเพียงการศึกษาภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เมื่อบัณฑิตไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการก็ต้องใช้เวลาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้บัณฑิตขาดความภูมิใจในการทำงานและอยากเปลี่ยนงานใหม่ ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อบัณฑิตเท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อสถานประกอบการด้วย สถาบันการศึกษาผู้ผลิตบัณฑิตจึงจำเป็นต้องไปทบทวนกระบวนการผลิตบัณฑิตทั้งในด้านการจัดหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะผลิตบัณฑิตให้ได้มาตรฐานหลังสำเร็จการศึกษาตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

สถาบันการศึกษาทั่วโลกให้ความสำคัญในการเร่งแก้ไขปัญหานี้จึงได้มีการนำหลักสูตรสหกิจศึกษา (Cooperative Education) เข้ามาใช้ในหลายแขนงวิชาและในหลายสายอาชีพ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะในการทำงานพร้อมกับการเรียนภาคทฤษฎี สหกิจศึกษา หมายถึง การศึกษาในรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถสร้างสมดุลระหว่างการเรียนรู้ทางทฤษฎีในชั้นเรียนกับ

การนำประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการมาใช้ร่วมกันได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานที่ใช้ได้จริงก่อนสำเร็จการศึกษา โดยผู้เรียนต้องไปปฏิบัติงานจริงเต็มเวลาในสถานประกอบการ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติก็ต้องตรงตามสาขาวิชาที่เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานประกอบการและผู้เรียนต้องจัดทำรายงานสหกิจศึกษา ซึ่งเป็นโครงการพิเศษที่สามารถทำให้เสร็จได้ในเวลา 4 เดือน สถานประกอบการจะจัดหาพี่เลี้ยง (Mentor/Job supervisor) มาเป็นที่ปรึกษาและดูแลการทำงานของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นตามความต้องการของสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2558; University of Waterloo, 2012) ทั้งนี้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศได้นำสหกิจศึกษาเข้ามาใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนกันอย่างแพร่หลาย และมีการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาจนมีมหาวิทยาลัยชั้นนำหลายแห่งได้รับการยอมรับว่ามีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดสหกิจศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยซินซินเนติ (University of Cincinnati, 2013) มหาวิทยาลัยนอร์ธอีสเทอร์น (Northeastern University, 2012) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสวีวินเบิร์น (Swinburne University of Technology) ในประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่งในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันที่จัดสหกิจศึกษาจนประสบผลสำเร็จจึงมีสถาบันการศึกษาอื่นๆ นำวิธีการดำเนินงานไปศึกษาและใช้เป็นต้นแบบในการจัดสหกิจศึกษา ซึ่งมีแนวปฏิบัติคล้ายคลึงกันสรุปได้ดังนี้ (อลงกต ยะไวยุทธ์, 2549)

1. ด้านสถาบันการศึกษา มีการดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.1 จัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานสหกิจศึกษาโดยเฉพาะ
 - 1.2 กำหนดให้บุคลากรในหน่วยงานต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ในแต่ละฝ่ายงานและมีจำนวนเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบเพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสหกิจศึกษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง รวมทั้งทำหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสหกิจศึกษาก่อนปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ โดยการจัดให้คำ

ปรึกษาเรื่องงานและอาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ

1.3 กำหนดให้มีการจัดสัมมนาการพัฒนาอาชีพ ต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเขียนจดหมายสมัครงาน ทักษะการสัมภาษณ์งาน ทักษะการตัดสินใจและการประเมินตนเองอีกด้วย

1.4 กำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาทำหน้าที่ นิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการร่วมกับพี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ โดยจัดให้มีการนิเทศอย่างน้อย 2 ครั้ง ระหว่างที่นักศึกษาปฏิบัติงานในสถานประกอบการ

1.5 กำหนดการวัดและประเมินผลเป็น 2 ส่วน ซึ่งส่วนแรกอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา ประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการในระหว่างสัปดาห์ที่ 7-10 และในส่วนที่สองอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา ประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษาในสัปดาห์สุดท้ายที่นักศึกษาจะปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาปรับปรุงงานของตนหลังจากที่ได้รับคำแนะนำจากการประเมินในครั้งแรก และเพื่อให้นักศึกษาสามารถผ่านการประเมินรายวิชาสหกิจศึกษาได้ตามที่สถาบันการศึกษากำหนด

1.6 กำหนดให้มีการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษา ผู้แทนจากสถานประกอบการ และผู้บริหารของสถาบันการศึกษาเมื่อนักศึกษาเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการแล้ว เพื่อให้ทราบพัฒนาการและความสามารถในการนำเสนอและเป็นการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

2. ด้านนักศึกษาสหกิจศึกษา กำหนดคุณสมบัติและการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ดังนี้

2.1 นักศึกษาสหกิจศึกษาต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปี 3 หรือ 4

2.2 นักศึกษาต้องผ่านการพิจารณาคุณสมบัติอื่นๆ ตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2.3 นักศึกษาต้องเขียนและยื่นใบสมัครต่อสถานประกอบการเสมือนการสมัครงานจริงที่ต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์และการคัดเลือก

2.4 นักศึกษาต้องปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการมากกว่า 1 ครั้ง ตลอดหลักสูตรโดยมีระยะเวลา 4 เดือน หรืออาจปรับเปลี่ยนเป็น 6 เดือน หรือปรับเป็น 12 เดือนอย่างต่อเนื่องก็ได้

2.5 นักศึกษาได้รับสวัสดิการค่าจ้างและ/หรือค่าตอบแทนตามความเหมาะสมจากสถานประกอบการ

2.6 นักศึกษาต้องปฏิบัติงานในสถานประกอบการและจัดทำรายงานวิชาการจำนวน 1 เล่ม ที่มีเนื้อหาที่สถาน

ประกอบการและอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาในสาขาวิชา/ภาควิชาให้ความเห็นชอบว่าเป็นการเรียนรู้ของนักศึกษาจากประสบการณ์การทำงานจริง (Work-based Learning) หรือเป็นโครงงานพิเศษ (Project) ที่ใช้ความรู้สัมพันธ์กับสาขาวิชาของนักศึกษาและเป็นประโยชน์กับสถานประกอบการ

3. ด้านสถานประกอบการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 จัดหาพี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ (Job Supervisor) เพื่อให้คำปรึกษาและข้อแนะนำแก่นักศึกษาสหกิจศึกษาตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ

3.2 พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษา ต้องกำหนดงานสหกิจศึกษาให้นักศึกษาปฏิบัติงาน

3.3 พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษา ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ

3.4 พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษา ร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษาสหกิจศึกษาและตัวแทนจากสถาบันการศึกษาเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการของนักศึกษาสหกิจศึกษา

สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดการจัดสหกิจศึกษาเข้ามาใช้ในระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยจัดตั้งหน่วยงานกลาง คือ สมาคมสหกิจศึกษาไทยเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและให้ข้อมูลแก่สถาบันการศึกษาต่างๆ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการทำงาน การพัฒนาอาชีพ (Career Development) และเสริมทักษะและประสบการณ์ให้พร้อมที่จะเข้าสู่ระบบการทำงาน (Employability) การเพิ่มเติมประสบการณ์ด้านวิชาการ วิชาชีพและการพัฒนาตนเองให้แก่ นักศึกษาสหกิจศึกษา การสร้างโอกาสให้สถานประกอบการทั้งภาคเอกชนและภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษาผ่านนักศึกษาสหกิจศึกษา และคณาจารย์นิเทศ (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2558) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังได้ดำเนินงานร่วมกับสมาคมสหกิจศึกษาไทย สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และสถานประกอบการในการจัดระบบการเรียนการสอนให้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการในฐานะพนักงานชั่วคราวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ นักศึกษาสหกิจศึกษาที่ไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการในภาคสหกิจศึกษาจะได้นหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิตในระบบการศึกษาแบบทวิภาคหรือไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต ในระบบการศึกษาแบบไตรภาค

มีการจัดเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในด้านความรู้เชิงวิชาการและการใช้ชีวิตในสังคมการทำงาน นักศึกษาสหกิจศึกษาจะต้องเขียนใบสมัครงานจริง เข้ารับการคัดเลือกจากสถานประกอบการ ปฏิบัติงานในสถานประกอบการในฐานะพนักงานชั่วคราวและเข้ารับการประเมินการทำงานในสถานประกอบการภายใต้การดูแลของพนักงานที่ปรึกษาที่สถานประกอบการจัดให้ดูแลและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาสหกิจศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาและสมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2552)

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยได้นำหลักการและแนวปฏิบัติในการจัดสหกิจศึกษาจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ได้นำสหกิจศึกษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยและพบว่า สถานประกอบการมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตสหกิจศึกษาเป็นอย่างมาก (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2555) ต่อมามหาวิทยาลัยต่างๆ ให้ความสนใจสหกิจศึกษา เพราะมีความมั่นใจว่านักศึกษาจะมีความรู้ทางวิชาการและได้รับประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้มีทักษะตรงตามที่สถานประกอบการต้องการได้ในระหว่างที่ยังศึกษาในสถาบันการศึกษา จึงจัดการเรียนการสอนในรูปแบบสหกิจศึกษาและพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในสายวิชาชีพต่างๆ จนสถาบันการศึกษาในประเทศไทยหลายแห่งได้รับการยอมรับว่ามีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดสหกิจศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยศรีปทุม (2556) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (2556) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2556) เป็นต้น ในการดำเนินงานการจัดสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ได้นำแนวปฏิบัติของสถาบันการศึกษาดังกล่าวมาจัดสหกิจศึกษาในสถาบันต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2557) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (2557) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2558) มหาวิทยาลัยนเรศวร (2558) เป็นต้น สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสถาบันการศึกษา มีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 กำหนดภาคสหกิจศึกษาในภาคการศึกษาปกติ ภาคที่ 1 หรือ 2 ของปีที่ 4 ก็ได้ แต่จะต้องไม่เป็นภาคการศึกษาสุดท้ายของนักศึกษาในหลักสูตร เพื่อให้ศึกษามีเวลาพัฒนาทักษะความสามารถในการทำงานก่อนสำเร็จการศึกษา

1.2 กำหนดให้นักศึกษาสหกิจศึกษาปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 16 สัปดาห์อย่างต่อเนื่อง

1.3 กำหนดให้รายวิชาสหกิจศึกษามีจำนวนหน่วยกิต 6-9 หน่วยกิต และรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษามีจำนวนหน่วยกิต 1 หน่วยกิต

1.4 จัดตั้งหน่วยงานประสานงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษาเป็นหน่วยงานกลางระดับสถาบัน มีโครงสร้างของหน่วยงานเป็นฝ่ายต่างๆ ตามหน้าที่และความรับผิดชอบ

1.5 หน่วยงานประสานงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษาต้องจัดอบรมสหกิจศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ความสำคัญ ประโยชน์ รวมทั้งแนวปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

1.6 หน่วยงานต้องจัดเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการทำงานและจัดปฐมนิเทศสหกิจศึกษาให้นักศึกษาสหกิจศึกษาก่อนไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ

1.7 หน่วยงานต้องประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการให้นักศึกษา หรืออาจทำข้อตกลงกับสถานประกอบการเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนหรือการจัดหาสวัสดิการอื่นมาทดแทนให้นักศึกษาก็ได้ เพื่อให้ศึกษามีกำลังใจในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการตามกำหนดระยะเวลาในหลักสูตร

1.8 อาจารย์ในสาขาวิชา ทำหน้าที่พิจารณางานที่สถานประกอบการเสนอให้นักศึกษา และคัดเลือกงานที่มีลักษณะงานเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักศึกษา หรือสถานประกอบการอาจเป็นผู้กำหนดลักษณะงาน ตำแหน่งงาน และขอบข่ายการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาที่ต้องการให้นักศึกษาปฏิบัติแล้วเสนอให้อาจารย์ในสาขาวิชาพิจารณานักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของสถานประกอบการก็ได้

1.9 อาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาหรืออาจารย์นิเทศต้องไปนิเทศนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการอย่างน้อย 1 ครั้งในระหว่างสัปดาห์ที่ 5-12 ของการปฏิบัติงานของนักศึกษา

1.10 อาจารย์นิเทศ ต้องประเมินคุณภาพการจดดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ และพยายามส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำเสนอโครงการสหกิจศึกษาเพื่อให้ออกสันทักศึกษาพัฒนาทักษะการนำเสนอและให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาและการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษา

1.11 กำหนดการวัดและประเมินผล 2 ส่วน โดยส่วนแรกอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาจะประเมินผลการเรียนของนักศึกษาสหกิจศึกษาในรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษา และส่วนที่สองอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาจะประเมินการปฏิบัติงานในสถานประกอบการของนักศึกษาและรายงานโครงการ (Project) ของนักศึกษา ซึ่งอยู่ในรายวิชาสหกิจศึกษา

1.12 สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากสหกิจศึกษาให้กับนักศึกษาสหกิจศึกษาหลังกลับจากการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสพัฒนาทักษะและ

ได้รับความรู้เพิ่มเติม เช่น การจัดกิจกรรมหรือกำหนดรายวิชาที่นักศึกษาต้องการเสริมทักษะด้านต่างๆ การจัดให้คำปรึกษาแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพ การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการจัดกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การติดตามผลการทำงานของบัณฑิตสหกิจศึกษา การพัฒนาเครือข่ายทางสหกิจศึกษา การสร้างเครือข่ายและการประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์สหกิจศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาอื่นและนำข้อมูลกลับมาพัฒนาการดำเนินงานสหกิจศึกษาต่อไป

2. ด้านนักศึกษาสหกิจศึกษา มีการกำหนดคุณสมบัติและการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ ดังนี้

2.1 นักศึกษาต้องมีคุณสมบัติทางวิชาการตามที่สถาบันการศึกษากำหนด

2.2 นักศึกษาสมัครงานได้ตามความสนใจจากสถานประกอบการที่นักศึกษาติดต่อเองหรือจากที่หน่วยงานประสานงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษาเป็นผู้จัดหาให้ และสถานประกอบการอาจมีการสัมภาษณ์นักศึกษาร่วมด้วยก็ได้

2.3 นักศึกษาต้องปฏิบัติงานในสถานประกอบการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยนักศึกษาต้องรายงานตัวเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการ เพื่อยื่นเอกสารจดหมายส่งตัวและเอกสารที่เกี่ยวข้องในสัปดาห์ที่ 1 ของการปฏิบัติงาน

2.4 นักศึกษาต้องส่งแผนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา (Work Plan) มายังคณะ/สาขาวิชาช่วงระหว่างสัปดาห์ที่ 2 และเขียนบันทึกรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำวันของตนเอง ลักษณะงาน ภาระงาน ปัญหาและอุปสรรคในแต่ละวันส่งอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด

2.5 นักศึกษาต้องส่งร่างโครงการสหกิจศึกษาให้พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการตรวจและลงนามรับทราบในช่วงระหว่างสัปดาห์ที่ 3

2.6 นักศึกษาต้องส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ให้พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการตรวจสอบในระหว่างสัปดาห์ที่ 14-15 แล้วแก้ไขให้ถูกต้องก่อนเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ และส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ก่อนกลับสถาบันการศึกษา

2.7 นักศึกษาต้องรับการประเมินการเรียนรู้ของตนในรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษาและในรายวิชาสหกิจศึกษา โดยนักศึกษาจะได้รับคะแนนเป็นตัวอักษร S (Satisfactory-ผ่าน) และ U (Unsatisfactory-ไม่ผ่าน) ซึ่งหากนักศึกษาไม่ผ่านรายวิชานี้ นักศึกษาจะต้องเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการใหม่อีกครั้งหรือเรียนรายวิชาทดแทนสหกิจศึกษาตามที่สาขาวิชากำหนด

3. ด้านสถานประกอบการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 จัดหาพี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ ทำหน้าที่ดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา

3.2 มอบหมายให้พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการเป็นผู้พิจารณาและเสนองานสหกิจศึกษาให้นักศึกษาสหกิจศึกษา

3.3 พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการร่วมกับอาจารย์นิเทศประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ

จะเห็นได้ว่าการจัดสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศกับสถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. สหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษามีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการให้นักศึกษามีประสบการณ์การทำงานพร้อมที่จะทำงานได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา

2. มีการจัดให้มีหน่วยงานประสานงานเกี่ยวกับสหกิจศึกษา ดำเนินงานร่วมกับสถานประกอบการในการจัดสหกิจศึกษา

3. มีความร่วมมือในการจัดสหกิจศึกษาระหว่างหน่วยงานในสถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่าจัดสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศกับสถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาในต่างประเทศให้ความสำคัญในการจัดนักศึกษาสหกิจศึกษาไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการมากกว่า 1 ครั้งในภาคสหกิจศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานจริง แต่สหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยสามารถดำเนินงานจัดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานได้เพียง 1 ครั้ง โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ 16 สัปดาห์อย่างต่อเนื่อง

2. สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ กำหนดให้พี่เลี้ยง/พนักงานที่ปรึกษาสหกิจศึกษาของสถานประกอบการต้องกำหนดงานสหกิจศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อสถานประกอบการอย่างแท้จริงให้นักศึกษาปฏิบัติ แต่สถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้โอกาสนักศึกษาในการค้นคว้าและจัดทำโครงการอิสระที่มีคุณค่าต่อสถานประกอบการและนักศึกษาสามารถปฏิบัติได้ในระยะเวลาที่กำหนดในภาคสหกิจศึกษา

3. การวัดและประเมินผลนักศึกษาสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ เนื่องจากอาจารย์นิเทศไปนิเทศนักศึกษาในสถานประกอบการมากกว่า 1 ครั้ง ทำให้นักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาทักษะการทำงานและการแก้

ปัญหาของนักศึกษา ดังนั้น จึงมีการวัดและประเมินผลจากโครงการงานของนักศึกษา ซึ่งได้รับการตรวจสอบและแก้ไขมาตลอดระยะเวลาสหกิจศึกษา แต่การวัดและประเมินสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่แบ่งเป็นสองช่วง คือ การวัดและประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาและการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาก่อนไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ และการวัดและประเมินการปฏิบัติงานในสถานประกอบการและโครงการสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา ทั้งนี้ข้อกำหนด เกณฑ์การวัด และประเมินผล รวมทั้งสัดส่วนของคะแนนด้านต่างๆ ก็มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมต่อการดำเนินงานตามบริบทของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง และนักศึกษาแต่ละสาขาอาชีพ

4. สถานประกอบการในต่างประเทศได้มอบหมายงานสหกิจศึกษาให้นักศึกษาปฏิบัติโดยตรง ทำให้สถานประกอบการตระหนักถึงความสามารถและเห็นคุณค่าของนักศึกษา และยินดีจัดหาค่าตอบแทนให้นักศึกษาสหกิจศึกษาเพราะเห็นว่าสถานประกอบการจะได้ผลงานของนักศึกษาตามที่ต้องการแน่นอน แต่สถานประกอบการในประเทศไทยอาจยังไม่พร้อมในการกำหนดงานสหกิจศึกษาให้นักศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นความเสี่ยงขององค์กรที่จะมอบหมายงานให้นักศึกษาสหกิจศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์การทำงาน และเป็นภาระขององค์กรที่ต้องดูแลนักศึกษาสหกิจศึกษาทั้งในและนอกสถานประกอบการ จึงไม่สามารถวางแผนและจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับผลงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาได้ สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จึงต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการขอความร่วมมือจากสถานประกอบการเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนและ/หรือสวัสดิการแก่นักศึกษา

5. สถาบันการศึกษาในต่างประเทศให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาระหว่างที่นักศึกษาปฏิบัติงานในสถานประกอบการ แต่สถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้ความสำคัญการปฏิบัติงานในสถานประกอบการของนักศึกษาและการจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา ซึ่งทำให้นักศึกษามีโอกาสในการเรียนรู้ทักษะในการทำงานที่ขาดหาย และสร้างความมั่นใจในการทำงานให้นักศึกษาได้มากขึ้น

6. กฎหมายแรงงานในต่างประเทศให้ความสำคัญคุ้มครองผู้ใช้แรงงานในการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรมต่อผู้ใช้แรงงาน และเอื้อประโยชน์ต่อสถานประกอบการในการใช้ลดหย่อนภาษีประจำปีอีกด้วย ทำให้สถานประกอบการให้ความร่วมมือในการรับนักศึกษาสหกิจศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานได้มากขึ้น การดำเนินงานการจัดสหกิจศึกษาของสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการจึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วแต่ในประเทศไทย แม้ว่ากฎหมายแรงงานจะเอื้อประโยชน์ให้กับ

สถานประกอบการเช่นเดียวกัน แต่ปัจจัยอื่นๆ ที่จะช่วยผลักดันให้สถานประกอบการรับนักศึกษาสหกิจศึกษามากขึ้นนั้นยังมีความซับซ้อน และสถานประกอบการหลายแห่งเห็นว่าการลดหย่อนภาษีในรูปแบบนี้อาจไม่คุ้มค่างับความเสียหายที่อาจได้รับจากการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา ทำให้การพัฒนาการจัดสหกิจศึกษาในประเทศไทยมีข้อจำกัดอยู่มาก

จากการจัดสหกิจศึกษาให้นักศึกษาได้เรียนรู้และมีทักษะการทำงานจริงนอกเหนือจากความรู้ทางวิชาการในห้องเรียน ทำให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการทำงานหลังจบการศึกษา แต่การที่มีความรู้และมีทักษะการทำงานอาจจะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของสังคม สถาบันการศึกษาจึงได้มีการสอดแทรกหลักการและแนวคิดในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้บัณฑิตเป็นบุคลากรคุณภาพ มีใจรักการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างจิตสำนึกเรื่องคุณภาพให้คนในองค์กรของสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคุริ) ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลงานคุณภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ (บุญพา รอชัยกุล, 2554, น. 47) การบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคุริ) เป็นแนวคิดในการสร้างของและการสร้างคน ฝึกให้คนมีจิตสำนึกเรื่องคุณภาพ สามารถใช้ทักษะที่หลากหลาย และเป็นคนที่มีความตั้งใจ การทุ่มเทใจในการผลิตและพัฒนาสินค้าที่ยอดเยี่ยมที่สุดก่อนที่จะส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้ถึงมือผู้ใช้ หลักการต่างๆ ที่นิยมใช้ในการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคุริ) ได้แก่

1. หลักการ 5G ที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานที่จริง (Genba) ใช้ทฤษฎีจริง (Genbutsu) จากของจริง (Genjitsu) ในเหตุการณ์จริง (Genri) และใช้มาตรฐานจริง (Gensoku)

2. หลักการไคเซ็น (Kaizen) ที่เน้นให้กระบวนการในการดำเนินงานต่างๆ มาจากการนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงการทำงานให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กิจกรรมสนับสนุนให้เกิดไคเซ็น เช่น การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติ (Doing) การตรวจสอบงานที่ทำ (Checking) และการปรับปรุงแก้ไข (Action) หรือหลักการพีดีซีเอ (PDCA)

3. หลักการ 3M ที่เน้นการปฏิบัติงานในกระบวนการต่างๆ ให้ดำเนินไปเพื่อลดงานที่ไม่จำเป็น (Muri) ลดงานที่ไม่มีประโยชน์ (Muda) และลดการทำงานผิดวิธี (Mura)

หลักการเหล่านี้มีจุดเด่นในการพัฒนาคนที่ไม่เพียงแต่ให้คนพัฒนาสิ่งที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังมีจิตสำนึกในการสร้างของคุณภาพควบคู่กับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอีกด้วย แนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคุริ) จึงมีบทบาท

สำคัญต่ออุตสาหกรรมที่เน้นให้คนมีกระบวนการคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มต้นผลิตสินค้าจนถึงมีลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การนำแนวคิดนี้มาใช้ในอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ทำให้บริษัทญี่ปุ่นมีความสามารถในการผลิตเชิงอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เป็นองค์กรที่มีความแข็งแกร่ง มีเอกลักษณ์และมีวัฒนธรรมการบริหารจัดการในรูปแบบของตนเองจนประสบความสำเร็จอย่างแพร่หลาย (อุทัยบุญประเสริฐ, 2553) นอกจากนี้ ประเทศญี่ปุ่นยังได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการดำเนินงานในสถาบันการศึกษา เพราะเชื่อว่าบัณฑิตเปรียบเสมือนสินค้า สถาบันการศึกษาก็เปรียบเสมือนผู้ผลิตสินค้าที่มีหน้าที่ในการสร้างสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือสถานประกอบการ จึงได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยมีพื้นฐานการเรียนรู้จากแนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) ในสถาบันการศึกษาหลายแห่งของประเทศญี่ปุ่นและได้รับการตอบรับที่ดีจากสังคมและนานาชาติ (กฤษดา วิเศษธีรานนท์, 2551) ซึ่งมีการศึกษาที่ได้สนับสนุนว่าหลักการนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้คนมีจิตสำนึกเรื่องคุณภาพ มีทักษะที่หลากหลาย และมีความตั้งใจในการปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย (Masayuki, 2008)

แนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) อาจพบได้ในกระบวนการทำงานในระบบของโรงงานที่มอบหมายให้คนงานปฏิบัติงานตรงตามทักษะและความสามารถของตน ทำให้เป็นคนที่มีความตั้งใจที่จะทำงานให้มีคุณภาพ มีความกระตือรือร้นในการตรวจสอบงานให้ได้คุณภาพตามต้องการ และมีความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของงานให้สูงขึ้น เมื่อนำหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) ไปประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศไทย พบว่า ได้ผลเป็นที่น่าพอใจในด้านการสร้างความพอใจให้ลูกค้า การลดจำนวนของเสีย การสร้างประสิทธิภาพ การลดต้นทุน การสร้างคุณภาพ การลดเวลา การควบคุมงบประมาณ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดนี้มากขึ้น และพบว่าองค์กรที่สามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจำเป็นต้องสร้างองค์กรให้มีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) สามารถวิเคราะห์และรู้ความสามารถในการผลิตที่แท้จริงของตนได้ (Organizational capability) 2) พัฒนาความสามารถในการผลิต การควบคุมคุณภาพ และการลดต้นทุน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ 3) พัฒนาทักษะของบุคลากรในองค์กร กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกได้ และ 4) สร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความร่วมมือ

ให้มากขึ้นได้ (สมพงษ์ พูนลาภทวี, 2552, น. 5-7) การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) นี้ มาใช้ในระบบการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงสามารถดำเนินการได้ในสถาบันการศึกษาซึ่งมีลักษณะขององค์กรครบทั้ง 4 ประการ เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีจิตสำนึกเรื่องคุณภาพ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าอย่างสถานประกอบการ จึงเป็นการส่งมอบสินค้าด้วยกระบวนการที่มีการควบคุมคุณภาพจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำได้ในที่สุด (กฤษดา วิเศษธีรานนท์, 2551)

การที่สถาบันศึกษานำรูปแบบสหกิจศึกษาเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน จะทำให้นักศึกษาได้เพิ่มพูนทักษะการทำงานที่นอกเหนือจากการศึกษาเพียงภาคทฤษฎีในห้องเรียน นักศึกษามีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติงานและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการศึกษาในชั้นเรียนปฏิบัติงานและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และยังเป็นโอกาสที่นักศึกษาจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากทั้งนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ เกิดความรู้ความเข้าใจงานที่ปฏิบัติได้อย่างถ่องแท้และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อนำหลักการการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) เข้ามาใช้ควบคู่กับสหกิจศึกษา จะทำให้การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสหกิจศึกษานั้นปลูกฝังให้นักศึกษามีความคิดที่จะสร้างงานจากที่ได้เรียนรู้ เห็น ลงมือปฏิบัติงานที่สามารถนำมาใช้ได้จริง ทำให้นักศึกษาต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น นอกจากนักศึกษาจะรู้จักคำนึงถึงการปฏิบัติงานที่เกิดประโยชน์แล้ว ยังรู้จักหาวิธีลดทรัพยากรที่สิ้นเปลืองลดเวลาในการทำงาน รู้จักการทำงานที่ถูกวิธีและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบงานให้มีมาตรฐาน และพยายามปรับปรุงงานที่ดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย หลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) จึงมีความเหมาะสมในกระบวนการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างงานที่มีคุณภาพ ทำให้สังคมอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดีได้

บทสรุป

การจัดสหกิจศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานนอกห้องเรียน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีคุณค่าและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตการทำงานได้จริง มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในและนอกห้องเรียนเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการในการพัฒนาบุคลากรและการสร้างผลิตภัณฑ์คุณภาพ ซึ่งการนำหลักการการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุคิ) เข้ามาเสริมในกระบวนการดำเนินงานหรือกิจกรรมในกระบวนการจัดสหกิจศึกษาด้วยแล้วจะทำให้มั่นใจได้มากขึ้นว่า สถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ บัณฑิตได้รับการปลูกฝัง “คุณภาพ” ตั้งแต่วัยศึกษาในสถาบันการศึกษาที่

มีหลักสูตรและรายวิชาที่ฝึกให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น จนมีโอกาสเข้าไปทำงานในสถานประกอบการ มีการฝึกให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมในการทำงาน รู้จักใช้ความรู้ในห้องเรียนแก้ไขปัญหาในการทำงานจริงได้ การนำหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) มาใช้ในสหกิจศึกษาจะทำให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

1. การสร้างคนที่รู้จักคิดและรู้จักทำ ได้เรียนรู้การทำงานจริงระหว่างกำลังศึกษา มีการเน้นการคิดเพื่อพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น รู้จักคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
2. การสร้างคนที่มีคุณภาพออกสู่สังคม เป็นการสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพ ผ่านกระบวนการผลิตจากต้นน้ำ คือ สถาบันการศึกษาไปสู่ปลายน้ำ คือ ความพึงพอใจของสถานประกอบการ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของบัณฑิตจากการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ และมีโอกาสกลับมาเสริมทักษะที่ขาดหายในสถาบันการศึกษาอีกครั้งก่อนที่จะได้ปฏิบัติงานจริงหลังสำเร็จการศึกษา
3. การสร้างบัณฑิตคุณภาพให้กับสังคม เป็นคนที่มีความสามารถในการสร้างงานคุณภาพต่อไปไม่สิ้นสุด
4. การสร้างบัณฑิตที่ผ่านงานสหกิจศึกษาและการหล่อหลอมให้เป็นคนคุณภาพตามหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) ไม่เพียงเป็นการสร้างทักษะการทำงานให้บัณฑิตแต่ยังสร้างคนที่มีคุณภาพในการทำงาน เป็นทรัพยากรที่ดีของสังคมและโลกอย่างแท้จริง

ดังนั้น การจัดสหกิจศึกษาที่ผนวกหลักการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) ในการดำเนินงานจะทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนงาน ลงมือทำงาน ตรวจสอบการปฏิบัติงานและแก้ไขการปฏิบัติงานที่มีข้อบกพร่อง ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การทำงานในโลกที่แท้จริงได้ มีทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นคนรู้จักการวางแผนการทำงาน คิดและทำเพื่อสร้างงานคุณภาพ และเกิดการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่นภายใต้แนวคิดการอยู่ร่วมกันได้ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สังคมจึงจะอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา วิทธีรานนท์. (2551). Monotsukuri Concept, the Art of Japanese Manufacturing: วัฒนธรรมการผลิตแบบญี่ปุ่น. สืบค้นจาก <http://www.tni.ac.th/gallery/krisadaSIT/monotsukuriTNI.pdf>

บุญพา รอชัยกุล. (2554). การประยุกต์วัฒนธรรมการผลิตแบบญี่ปุ่น (โมโนซุกุริ) ในหน้างานการผลิต. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 5(2), 45-54. สืบค้นจาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/ojs/index.php/parituch/article/view/1854

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. (2556). มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. สืบค้นจาก <http://www.oce.rmutk.ac.th/index.php/th/>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2556). ข่าวสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธัญบุรี. สืบค้นจาก <http://www.coop.rmutt.ac.th/?p=1101>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2555). คู่มือสหกิจศึกษา ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, 1-18. สืบค้นจาก <http://www.coop.sut.ac.th/index.php?sec=history>

มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. (2558). สหกิจศึกษา. สืบค้นจาก <http://www.coop.nu.ac.th/about.php?view=about1>

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2557). สหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นจาก <http://www.acad.msu.ac.th/coed>

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2557). ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ. สืบค้นจาก <http://coop.wu.ac.th>

มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2556). สหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม. สืบค้นจาก <http://www.spu.ac.th/job>

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2558). โครงการสหกิจศึกษา. สืบค้นจาก <http://department.utcc.ac.th/cooperative/aboutus.php>

รังสรรค์ เลิศในสัตย์. (2554). การบริหารสโตร์ญี่ปุ่น. แปลจากเรื่อง Business Protocol in Thailand โดย อิมานิ อิโรชิ. กรุงเทพฯ: บริษัทโพสท์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน).

สมพงษ์ พูนลาภทวี. (2552). การประยุกต์ระบบโมโนซุกุริ ในอุตสาหกรรมไทย: กรณีศึกษาโรงงาน เอส เอ็ม อี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2558). เกี่ยวกับสมาคมสหกิจศึกษาไทย วัตถุประสงค์ของสหกิจศึกษา. สืบค้นจาก <http://www.tace.or.th/tace/index.php?page=About/show&id=7>

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2552). มาตรฐานและการประกันคุณภาพการดำเนินงาน สหกิจศึกษา. นครราชสีมา: สมาคมสหกิจศึกษาไทย.

อลงกต ยะไวทย์. (2549). การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจากผลการเปรียบเทียบสมรรถนะกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2553). โมโนซุกุริ: วัฒนธรรมการบริหารจัดการวิถีหลักของญี่ปุ่น. สืบค้นจาก http://www.hrchonburi.or.th/files/1000_11102921211749.pdf

Masayuki, E. (2008). NEC's Monozukuri strengthening activities. *NEC Technical Journal*, 3(1), 52-57.

Northeastern University. (2012). Cooperative education. Retrieved from <http://www.coop.neu.edu>

University of Cincinnati. (2013). Cooperative education handbook. Retrieved from <http://www.uc.edu/content/dam/uc/propractice/coop/docs/HandbookSpring2013.pdf>

University of Waterloo. (2012). Cooperative education. Retrieved from <http://www.uwater.ca>